

Uchwała z dnia 8 września 2011 r., III CZP 44/11

Sędzia SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Jan Górowski

Sędzia SN Bogumiła Ustjanicz

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku wierzycieli "B.L." sp. z o.o. w W., Józefa G., Adama Z., Wiesława O. (...) przeciwko dłużnikom Ryszardowi B., Bożenie B., Ewie O. (...) przy uczestnictwie zarządcy Jacka W., nabywcy "C.I.S.", sp. z o.o. w T. i Zbigniewa K. o wszczęcie egzekucji z nieruchomości, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 8 września 2011 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z dnia 21 lutego 2011 r.:

„1. Czy w świetle art. 7 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804) w sprawie, w której wniosek wszczynający postępowanie egzekucyjne złożony skutecznie przed wejściem w życie zmian zawierał żądanie przeprowadzenia egzekucji z nieruchomości, która nie mogła być w dacie złożenia wniosku wszczynającego postępowanie egzekucyjne prowadzona ze względu na to, że wniosek o prowadzenie egzekucji z nieruchomości został złożony przed upływem roku od umorzenia egzekucji z tej nieruchomości w trybie art. 985 § 1 k.p.c. (termin roczny upływał z dniem 12 maja 2005 r.), a pierwsza czynność komornika w toku egzekucji z nieruchomości – wezwanie dłużnika do zapłaty długu w trybie art. 923 k.p.c. – została dokonana przez komornika w dniu 6 czerwca 2005 r., postępowanie egzekucyjne z nieruchomości toczyć się ma według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w nowym brzmieniu nadanym ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw czy też powinno toczyć się według przepisów dotychczasowych?

2. Jeśli postępowanie egzekucyjne z nieruchomości powinno się toczyć według przepisów dotychczasowych, to czy termin z art. 939 § 4 k.p.c. jest terminem prawa procesowego, czy terminem zawitym prawa materialnego i od jakiego momentu rozpoczyna się bieg terminu do zgłoszenia roszczenia o wynagrodzenie za sprawowanie zarządu i o zwrot poniesionych w związku z

zarządem wydatków w sytuacji, kiedy zarząd ustaje w związku z uprawomocnieniem się postanowienia o przysądzeniu własności?"

podjął uchwałę:

Postępowanie egzekucyjne wszczęte na podstawie wniosku wierzyciela złożonego przed wejściem w życie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804) i przed upływem terminu określonego w art. 985 § 1 k.p.c., które nie zostało przez komornika umorzone, toczy się według przepisów obowiązujących w chwili złożenia wniosku;

odmówił podjęcia uchwały w pozostałej części.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Tychach postanowieniem z dnia 24 sierpnia 2010 r. oddalił wniosek Jacka W. – zarządcy ustanowionego w toku egzekucji z nieruchomości – o przyznanie wynagrodzenia i zwrot poniesionych wydatków. Wniosek ten został złożony w dniu 2 sierpnia 2010 r. W ocenie Sądu Rejonowego, nastąpiło to po upływie terminu określonego w art. 939 § 4 k.p.c., który ma charakter terminu zawitego, zarząd zaś ustaje z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, co nastąpiło w dniu 14 czerwca 2010 r.

Sąd Okręgowy, rozpoznając zażalenie zarządcy na postanowienie z dnia 24 sierpnia 2010 r., powziął wątpliwość co do dopuszczalności tego zażalenia w związku z uchyleniem art. 939 § 3 k.p.c. przez ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804 – dalej: "ustawa nowelizująca") oraz co do charakteru terminu określonego w art. 939 § 4 k.p.c. i chwili, w której rozpoczyna on swój bieg. Zagadnienia te przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Bezsporne jest, że komornik przy Sądzie Rejonowym w Tychach wydał w dniu 28 czerwca 2004 r. – na podstawie art. 985 § 1 k.p.c. – postanowienie o umorzeniu egzekucji z nieruchomości. Druga licytacja w tej sprawie odbyła się w dniu 12 maja

2004 r. W dniu 11 stycznia 2005 r. wierzyciel "B.L." sp. z o.o. w W. wniósł ponownie o wszczęcie egzekucji z nieruchomości. Na podstawie tego wniosku komornik wszczął czynności egzekucyjne w dniu 6 czerwca 2005 r., a zatem przed upływem rocznego terminu od umorzenia egzekucji. Sąd Okręgowy powziął wątpliwość, jaki wpływ na ustalenie chwili wszczęcia egzekucji ma złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji przed upływem tego terminu. Podkreślił, że zasadniczo wszczęcie egzekucji należy wiązać z datą złożenia wniosku egzekucyjnego przez wierzyciela, jednak w przypadku wniosku złożonego przed upływem terminu określonego w art. 985 § 1 k.p.c. komornik powinien umorzyć postępowanie na podstawie art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c., zaniechał jednak dokonania tej czynności.

Ustalenie daty, w której egzekucja została wszczęta ponownie, jest istotne ze względu na treść art. 7 ustawy nowelizującej, gdyż rozstrzyga ona o zastosowaniu przepisów nowych – w razie wszczęcia egzekucji po dniu 4 lutego 2005 r. – lub przepisów dotychczasowych. W doktrynie rozróżnia się pojęcie wszczęcia egzekucji i wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Przyjmuje się, że egzekucję wszczęcia złożenie wniosku egzekucyjnego przez wierzyciela, a postępowanie egzekucyjne rozpoczyna się w chwili podjęcia przez komornika pierwszej czynności egzekucyjnej. W art. 7 ustawy nowelizującej jest mowa o wszczęciu egzekucji, co nakazuje przyjąć, że przepis ten odwołuje się do chwili złożenia wniosku egzekucyjnego przez wierzyciela.

Sąd Okręgowy podkreślił zasadnie, że treść art. 985 § 1 k.p.c. sprzeciwiała się prowadzeniu przez komornika egzekucji na podstawie wniosku wierzyciela złożonego przed upływem roku od zakończenia prowadzonej poprzednio egzekucji z nieruchomości i komornik powinien takie postępowanie umorzyć. Wskazał dwa poglądy prezentowane w doktrynie dotyczące początku biegu tego terminu; zgodnie z jednym, biegnie on od daty drugiej bezskutecznej egzekucji, według drugiego zaś, rozpoczyna bieg po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu egzekucji. Sąd Okręgowy trafnie opowiedział się za koncepcją wiążącą bieg terminu określonego w art. 985 § 1 k.p.c. z datą drugiej bezskutecznej egzekucji. Za takim stanowiskiem przemawia charakter postanowienia wydawanego przez komornika w przypadku bezskuteczności egzekucji z nieruchomości. Ma ono charakter deklaratoryjny, gdyż art. 985 § 1 wskazuje, że gdy po drugiej licytacji żaden z wierzycieli nie przejmie nieruchomości na własność, umorzenie postępowania następuje z mocy ustawy. Uwzględniając jednak, że wniosek, o którym mowa,

wierzyciel może zgłosić w ciągu tygodnia po licytacji (art. 984 § 2 k.p.c.), należy przyjąć, iż umorzenie postępowania następuje z mocy prawa dopiero po upływie tego terminu.

Skutkiem umorzenia postępowania zainicjowanego wnioskiem o ponowne wszczęcie egzekucji z nieruchomości, złożonym przed upływem rocznego terminu od zakończenia poprzedniego postępowania, byłaby bezskuteczność czynności wierzyciela, a w konsekwencji o dacie wszczęcia egzekucji decydowałoby ponowne skuteczne złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji. Komornik naruszył art. 985 § 1 k.p.c., podejmując czynności egzekucyjne na podstawie wniosku z dnia 11 stycznia 2005 r., jednakże zaniechanie przez niego umorzenia postępowania nie zostało zakwestionowane przez wniesienie skargi na podstawie art. 767 § 1 k.p.c. Z tego względu złożenie przez wierzyciela wniosku przed upływem terminu określonego w art. 985 § 1 k.p.c. wywołało skutek w postaci wszczęcia egzekucji. Wniosek ten został złożony przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, zatem w sprawie miały zastosowanie przepisy dotychczasowe, w świetle których zażalenie było dopuszczalne.

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c., zagadnienie prawne może być przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu wówczas, gdy sposób jego rozstrzygnięcia ma znaczenie dla rozpoznania sprawy. Nie ulega wątpliwości, że po upływie terminu określonego w art. 939 § 4 k.p.c. zarządca traci możliwość żądania wynagrodzenia za sprawowanie zarządu i zwrotu wydatków, jeżeli nie zgłosi ich w ciągu miesiąca po ustąpieniu z zarządu lub po jego ustaniu. Posłużenie się przez ustawę zwrotem o utracie uprawnienia wskazuje, że termin określony w art. 939 § 4 ma charakter terminu prekluzyjnego, a Sąd Okręgowy nie przytoczył argumentacji, która mogłaby wskazywać na jego odmienną kwalifikację. Dla sposobu rozstrzygnięcia żądania zapłaty tego rodzaju należności nie ma natomiast znaczenia zakwalifikowanie go jako terminu zawitego prawa materialnego lub terminu zawitego prawa procesowego, w tym zakresie brak było zatem podstaw do podjęcia uchwały.

Potrzeba zakwalifikowania zagadnienia prawnego jako zagadnienia istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy nakłada na sąd przedstawiający zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu obowiązek przytoczenia odpowiedniej argumentacji jurydycznej, wskazującej na możliwość różnorodnego sposobu jego oceny. Wymaganie to nie zostało spełnione w odniesieniu do pytania o początek

biegu terminu do zgłoszenia przez zarządcę żądania wypłaty wynagrodzenia lub zwrotu poniesionych wydatków. Według brzmienia ustawy, termin ten biegnie od ustąpienia zarządcy z zarządu lub ustania zarządu. Stanowisko Sądu Okręgowego wskazuje, że nie budzi jego wątpliwości, iż zarząd ustaje na skutek uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, art. 939 § 4 k.p.c. stanowi zaś, że zarządca traci roszczenia o wynagrodzenie za sprawowanie zarządu i o zwrot poniesionych wydatków, jeżeli nie zgłosi ich w ciągu miesiąca po ustąpieniu z zarządu lub po jego ustaniu. Przepis ten jednoznacznie wiąże zatem bieg terminu do złożenia przez zarządcę wniosku o przyznanie wynagrodzenia z chwilą ustania zarządu. Za taką wykładnią opowiedział się także Sąd Okręgowy, a jego wątpliwość, czy chroni ona w sposób dostateczny prawa zarządcy nie przemawia w sposób wystarczający za oceną, że określenie chwili, w której rozpoczyna się bieg terminu do zgłoszenia przez zarządcę roszczenia o wynagrodzenie za sprawowanie zarządu i zwrot poniesionych wydatków, stanowi zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c.

Z tych względów co do części zagadnień prawnych przedstawionych do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu odmówiono podjęcia uchwały.